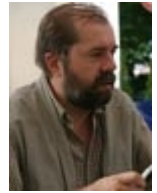

Svet, region

"SLUČAJ OSIJEK"

ZNAČAJ FEHIROVOG ISKAZA

Drago Hedl *novinar «Feral Tribuna» i saradnik Instituta za izveštavanje o ratu i miru (IWPR, London)*

Istraga o ratnim zločinima u Osijeku, baš kao što je to pokazalo i beogradsko suđenje za ratni zločin na Ovčari pokraj Vukovara 1991, pokazuje koliko je nužna saradnja regionalnih istražnih i pravosudnih organa država nastalih raspadom bivše Jugoslavije

Kad je u srpnju/julu ove godine svjedok Krunoslav Fehir optužio Branimira Glavaša, ratnog zapovjednika Osijeka da je naređivao ubojstva civila u ratnom Osijeku 1991. i 1992. godine, glavi državni odvjetnik Republike Hrvatske Mladen Bajić rekao je da će na tom slučaju surađivati i pravosudni organi Srbije i Crne Gore. To je i logično, budući da su početkom devedesetih Ratkovićev slučaj, kao i slučajeve drugih ubijenih Osječana srpske nacionalnosti, istraživali i pravosudni organi tadašnje SR Jugoslavije, te da o tome raspoložu s dosta dokumenata, informacija i saznanja. Beogradski sudac Ilija Simić, koji djeluje u Komitetu za prikupljanje podataka o zločinima protiv čovječnosti i međunarodnog prava nedavno je to potvrdio izjavom kako se u Ministarstvu pravde Srbije nalazi mnoštvo podataka i dokumenata o osječkim ratnim ubojstvima. On tako spominje i popis od 53 osobe koje su likvidirane u Osijeku.

Kako se istraga o ratnim zločinima nad srpskim civilima u Osijeku već puna dva mjeseca vodi u velikoj tajnosti, javnosti nije poznato u kojoj su se mjeri i na koji način u istragu o osječkim likvidacijama srpskih civila uključili organi Srbije i Crne Gore.

Poznato je, međutim, da se njihova suradnja dogodila u najmanje jednom slučaju, istrazi u pokušaju likvidacije Radoslava Ratkovića, osječčkog Srbina koji danas živi u jednom mjestu u Vojvodini. Potkraj kolovoza/avgusta ove godine Ratković je dao iskaz dvojici zamjenika tužitelja za ratne zločine SCiG, a njegovom svjedočenju prisustvovao je i zamjenik osječčkog županijskog državnog odvjetništva. Još 2001. Ratković je svoj iskaz o onom što mu se dogodilo u prosincu/decembru 1991. dao istražnom sucu Županijskog suda u Osijeku. No, iskazom Krunoslava Fehira u srpnju ove godine "slučaj Osijek" ponovno je aktualiziran, pa je cijela istraga krenula od početka.

Ratković je jedina osoba koja je preživjela pokušaj egzekucije u seriji posve identičnih ubojstava, koja su se u studenome/novembru i prosincu/decembru 1991. dogodila u Osijeku. Prema izjavi Županijskog državnog odvjetništva u Osijeku Damira Petričevića najmanje je deset osoba, slično kao i Radoslav Ratković, odvedeno iz svoje kuće i privedeno u jednu privatnu kuću u osječčkoj Dubrovačkoj ulici 30. Ondje su ih pripadnici Hrvatske vojske ispitivali i mučili, a potom, ruku zavezanih na leđima i s ljepljivom trakom oko usta, odvezli do obale Drave i ondje likvidirali.

Ratkovića su iz kuće u kojoj je živio, 7. prosinca/decembra 1991. godine, pod objašnjenjem da ga vode na kraći informativni razgovor, odvela trojica ljudi u uniformama Hrvatske vojske. Odvezli su ga u Dubrovačku 30, ondje je ispitivan, tučen i maltretiran da bi, nakon nekoliko sati bio odvezen na obalu Drave, u blizini osječke Tvrđe. Ondje su mu pucali u glavu i potom ga gurnuli u Dravu. Iako vezanih ruku, ranjen u čeljust i s ljepljivom trakom oko usta, Ratković je uspio isplivati na površinu. No, tada su u njega pucali još jednom i ponovno ga pogodili u isto mjesto. Tada je zaronio i nekoliko metara nizvodno, kad su vojnici, misleći da je mrtav otišli, tiho isplivao.

Uspio se izvući iz vode, no ubrzo je vidio da se automobil kojim je i sam bio dovezen, ponovno vraća na obalu. Iz automobila su tada izgurali drugu osobu. Ratković ju je prepoznao – bio je to dr Milutin Kutlić, poznati osječčki onkolog. I Ratković, koji je po zanimanju električar i radio je na održavanju agregata, i dr Kutlić, bili su zaposleni u Osječčkoj bolnici i međusobno su se poznavali.

Kutlićevo tijelo pronađeno je sljedećeg dana u Dravi. Na isti način, ubijen je i osječčki Srbin Bogdan Počuča, a iz Drave je – ruku vezanih na leđima i s prostrijelnom ranom na glavi, u prosincu /decembru, isplivalo još nekoliko leševa koji nikad nisu identificirani.

Ratković je nakon kraćeg liječenja u Osijeku ubrzo otišao u Jugoslaviju i ondje je dao svoj iskaz istražnim organima. Sasvim je logično da je njegov tadašnji iskaz, samo nekoliko mjeseci nakon događaja, bio mnogo precizniji i s puno više detalja od iskaza koji je dao deset godina kasnije hrvatskim istražiteljima. Njegov slučaj, zajedno sa spoznajama o drugim likvidacijama, tadašnje su jugoslavenske vlasti uručile i predstavnicima Međunarodnog kaznenog suda u Haagu.

Kad je u tjedniku Feral Tribune sredinom srpnja/jula ove godine objavljeno potresno svjedočenje policajca Krunoslava Fehira o tome kako su u dvorište današnje županijske zgrade u središtu Osijeka – gdje se u vrijeme rata 1991. i 1992. nalazio ratni štab Branimira Glavaša, zapovjednika obrane grada – privedeni, mučeni i likvidirani srpski civili, Hrvatska javnost ostala je šokirana. Bilo je to prvi put da se u

vezi događaja o mračnim stranicama obrane Osijeka, o čemu se godinama govorilo i pisalo, pojavio i neposredni svjedok i sudionik događaja. Fehir je svoju ispovijest prije nego što ju je objavio Feral, potanko iznio i pred glavnim državnim odvjetnikom Mladenom Bajićem, u Zagrebu, 6. srpnja/jula ove godine.

Glavaševa naredba?

Kao pripadnik Branimirove osječke bojne (BOB), elitne jedinice Branimira Glavaša, Fehir je, kad su se počele događati likvidacije civila, imao tek 16 i pol godina. U jedinicu ga je doveo njegov otac, Josip, jedan od 57 prvookupljenih oko Glavaša, čija su imena na počasnom mjestu navedena u monografiji o ratnom putu 160. osječke brigade. Iz obilja fotografija, dokumenata i službenih vojnih iskaznica iz tog vremena, koje je Krunoslav Fehir podastro kao dokaz svojoj priči, vidljivo je da je imao najbolju vojnu opremu, od uniforme do naoružanja.

Dok su ostali pripadnici Hrvatske vojske, koja je sredinom 1991. tek bila u nastajanju imali samo dijelove uniformi i često tek lovačko naoružanje, Fehir je – iako mu je bio tek 16 i pol godina – bio opremljen kao pripadnik elitne vojske. Po njegovim tvrdnjama, vojnici iz Glavaševog BOB-a imali su najbolju i opremu i naoružanje.

U svom iskazu Fehir je optužio Glavaša da je znao za nezakonito privođenje civila i njihovo zatvaranje u garažu koja se nalazila tek nekoliko metara ispod prozora njegova ureda. Prema Fehirovom iskazu civila su onamo bili privođeni, ispitivani i mučeni, a najveći dio njih nakon toga bio je likvidiran. Potanko je opisao događaj u kojem je i sam sudjelovao, kad se, početkom rujna/septembra 1991. nalazio na straži u blizini Glavaševa ureda. Tog dana u garažama na ispitivanju nalazila su se dvojice osječkih Srba – Čedomir Vučković i Đorđe Petrović. Fehir je bio zadužen da pazi kako oni ne bi pobjegli.

Do koje je mjere ispitivanje bilo okrutno svjedoči i Fehirov navod da su, tokom fizičkog zlostavljanja, bili prisiljavani piti kiselinu iz akumulatora koje su se nalazile u garažama. Kad je u trenucima užasa Vučković uspio probiti vrata garaže, Fehir je na njega otvorio vatru. Drugi zatočenik u garaži, Đorđe Petković, uplašen pucnjevima, nije se ni pomakao. Tada je dotrčao Glavaš – kaže Fehir i naredio: Odmah likvidirati i ovog drugog. Petkoviću se od tada gubi svaki trag, a njegovo tijelo ni do danas nije pronađeno.

Obdukcijski nalaz rađen u Odjelu patologije Kliničke bolnice u Osijeku, kamo je tijelo mrtvog Vučkovića bilo prebačeno, pokazao je da je uzrok njegove smrti bilo trovanje sumpornom kiselinom. I taj detalj potvrđuje Fehirove navode, odnosno navodi na zaključak da je Vučković, kad je probio vrata garaže, već bio u posljednjim trenucima života, te da hici ispaljeni u njega nisu bili uzrok smrti.

Fehir je, nakon što je njegov iskaz objavljen u Feralu, a pošto su priču prenijeli svi hrvatski mediji, uključujući i državnu televiziju, dobio status zaštićenog svjedoka i stalnu policijsku zaštitu. Prebačen je iz Osijeka i bilo mu je onemogućeno daljnje kontaktiranje s novinarima.

Izravno terećenje za naređivanje ubojstava srpskih civila, Glavaša, koji je dugi niz godina bio jedan od najutjecajnijih hrvatskih političara - dovelo je u vrlo nezgodnu situaciju. Optužbe su bile suviše teške da bi se vlast, kao što je to u nekim drugim prilikama činila ranijih godina, o njih mogla oglušiti pa je iz Zagreba u Osijek, sa zadatkom da preuzme tamošnju Policijsku upravu i sam bude na čelu istrage, upućen jedan od najboljih policijskih stručnjaka, Vladimir Faber. Zajedno s njim u Osijek su došla još petorica inspektora, koji s ostalima istražuju ubojstva civila u ratnom Osijeku.

Točan broj tih ubojstava nikad nije utvrđen, no prema onome što su objavili mediji i potkrijepili imenima ubijenih, radi se o gotovo stotinu osoba. Faberov tim sada potanko ispituje svjedoke, ali i pripadnike Branimirove osječke bojne kako bi istražio tko je odgovoran za ta ubojstva i po čijem su se naređenju ona izvršavala.

Kat iznad

Glavaš oko kojega se obruč počeo stezati, jer je u međuvremenu, kako se saznaje, još nekoliko svjedoka potvrdilo njegovu odgovornost za zločine, pokušava cijeli slučaj prebaciti u političke vode. Početkom ljeta on je zbog protivljenja stranačkoj politici isključen iz Hrvatske demokratske zajednice (HDZ), stranke koju je osnivao i u kojoj je imao izniman utjecaj. Istragu koja je oko njega pokrenuta proglasio je političkim revanšizmom, odlučno odbijajući da je imao bilo što sa zločinima u Osijeku.

No, u mnogim medijskim istupima on je najavio kako će, dođe li do sudskog procesa protiv njega, kojeg je unaprijed najavio "montiranim", progovoriti i o ratnoj ulozi Vladimira Šeksa, današnjeg predsjednika Hrvatskog sabora. Šeks je naime, početkom rata, u vrijeme kad su se počele događati likvidacije u Osijeku, bio šef ratnog Kriznog stožera. Tek sredinom rujna/septembra 1991. vratio se u Zagreb.

"Ako netko mene smatra odgovornim za te zločine i tvrdi da sam za njih morao znati, to se onda odnosi i na Šeksa čiji je ured bio samo kat iznad mog", izjavljivao je Glavaš posljednjih tjedana u više navrata hrvatskim medijima.

Neki promatrači u Hrvatskoj smatraju da je – kad je riječ o istrazi o ratnim zločinima, ne samo u Osijeku već i drugdje u Hrvatskoj – presudno postojanje političke volje. Podijeljena su mišljenja koliko ona sada postoji i koliko je premijer Ivo Sanader ovaj put odlučan da se istraga do kraja provede i kad je u pitanju Glavaš. Uvlačenje Šeksa u tu priču Sanaderu ne odgovara, jer Šeks ne samo što je predsjednik parlamenta, već i osoba koja u HDZ-u ima velik autoritet i koja kontrolira dobar dio članstva.

"Slučaj Osijek", u svakom pogledu, još je jedan test aktualne hrvatske vlasti da dokaže svoju spremnost u raščišćavanju tamnih stranica novije povijesti. Kao zemlja koja pretendira postati članicom Europske Unije, Hrvatska bi morala osloboditi se bremena zločina koji joj stoji na tom putu. Ona bi tada, s puno

više prava, mogla zahtijevati i od drugih da se iskreno suoče s prošlošću, kazne svoje zločince i tako pridonese procesu pomirenja u regiji.